

CHĂM SÓC, GIÁO DỤC TRẺ THEO HƯỚNG TIẾP CẬN “LẤY TRẺ LÀM TRUNG TÂM” TẠI TRƯỜNG MẦM NON THỰC HÀNH HOA THỦY TIÊN

LƯU THỊ NAM*

Ngày nhận bài: 15/08/2017; ngày sửa chữa: 20/08/2017; ngày duyệt đăng: 25/08/2017.

Abstract: Each child has her/his own psychophysiological characteristics, thus it is necessary to consider these characteristics while organising activities of children care and education. This article shares experience of children care and education under child-centered approach at Hoa Thủy Tiên Practical Preschool with aim to develop the positive, initiative as well as solving problem competence for preschool children.

Keywords: Montessori, child-centered education, preschool children, practical preschool.

Hiện nay, trên thế giới có một số mô hình, cách tiếp cận trong giáo dục đầu đời được các chuyên gia giáo dục đánh giá cao, điển hình như mô hình Montessori (Italy), Reggio Emilia (Italy), High Scope (Mĩ)... Những mô hình này đều tiếp cận theo quan điểm giáo dục lấy trẻ làm trung tâm và ứng dụng các phương pháp dạy học tích cực để thúc đẩy sự phát triển, tính chủ động, khả năng tư duy độc lập và giải quyết vấn đề cho trẻ.

Ngay từ ngày đầu thành lập, Trường Mầm non thực hành (MNTH) Hoa Thủy Tiên đã định hướng chuyên môn theo quan điểm chăm sóc - giáo dục “Lấy trẻ làm trung tâm”. Nhà trường đã ứng dụng các phương pháp tiên tiến, đổi mới nội dung, hình thức để nâng cao chất lượng chăm sóc, giáo dục trẻ. Ở Trường MNTH Hoa Thủy Tiên, trẻ được học thông qua các hoạt động vui chơi và sinh hoạt hàng ngày. Trẻ được lựa chọn nội dung chơi và chơi theo ý tưởng của mình. Trẻ sẽ lĩnh hội kiến thức và hình thành các phẩm chất, kĩ năng trong quá trình khám phá các sự vật hiện tượng xung quanh và trải nghiệm các tình huống trong sinh hoạt hàng ngày. Giáo viên luôn tôn trọng và đối xử công bằng với tất cả trẻ trong lớp. Giáo viên luôn là người quan sát và hướng dẫn trẻ.

1. Kinh nghiệm chăm sóc, giáo dục trẻ theo quan điểm “Lấy trẻ làm trung tâm” tại trường MNTH Hoa Thủy Tiên

Tiếp cận quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm”, Trường MNTH Hoa Thủy Tiên đã xác định rõ tầm quan trọng trong việc bồi dưỡng chuyên môn cho giáo viên và nâng cao nhận thức cho phụ huynh trong các hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ.

Tôn trọng sự khác biệt và dạy theo năng lực của từng trẻ là quan điểm giáo dục “lấy trẻ là trung tâm” mà trường MNTH Hoa Thủy Tiên đã và đang thực hiện. Nhà trường luôn hướng dẫn giáo viên và phụ

huynh thực hiện phương pháp quan sát và hướng dẫn trẻ trong mọi hoạt động. Ngay từ ngày đầu nhập học, nhà trường quan sát từng trẻ, kết hợp thông tin trao đổi của phụ huynh để đánh giá ban đầu về các mặt phát triển của trẻ. Thông qua hoạt động này, giúp nhà trường phân loại được học sinh để có phương pháp giáo dục phù hợp với từng trẻ, nhận diện được những trẻ gặp khó khăn, tư vấn để phụ huynh cho trẻ đến trung tâm can thiệp sớm đánh giá xác định rõ những khó khăn của trẻ và thống nhất với phụ huynh hình thức hỗ trợ phù hợp nhất cho trẻ. Tuy nhiên vì những lí do khác nhau, có nhiều phụ huynh không đánh giá đúng khả năng của con mình, áp lực và không thừa nhận khi được tư vấn là con có những khó khăn cần hỗ trợ. Để giúp phụ huynh có những hiểu biết và nhận thức đúng về năng lực của từng trẻ, nhà trường đã mời chuyên gia ở Bệnh viện Nhi Trung ương và Trung tâm can thiệp sớm về đánh giá trẻ và tư vấn trực tiếp với phụ huynh. Phối hợp với các sinh viên Đan Mạch tổ chức Hội thảo về: “Thuyết đa trí tuệ”, thông qua Hội thảo này, phụ huynh đã nhận thức được con là một cá thể riêng biệt, khác với những trẻ khác về thể chất, tâm lí, năng lực và người lớn không so sánh trẻ với một trẻ khác. Do đó, mỗi trẻ em có hứng thú, cách học và tốc độ học tập khác nhau và chúng đều có thể thành công. Vì vậy, phụ huynh đã bớt căng thẳng khi biết con mình có những khó khăn cần can thiệp, hỗ trợ, đã chủ động phối hợp với nhà trường giúp trẻ tiến bộ.

Tôn trọng trẻ được nhà trường thể hiện ngay từ giờ đón trẻ. Giáo viên có mặt trước 15' để thông thoáng, vệ sinh phòng lớp đồ dùng cho trẻ và chuẩn bị tâm thế trước khi đón trẻ. Giáo viên luôn cười tươi, chào trẻ, hỏi thăm trẻ và đón trẻ vào lớp. Với những trẻ mới

* Trường Mầm non thực hành Hoa Thủy Tiên - Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

đến lớp hoặc nghỉ ốm mới đi học, giáo viên có thể ôm trẻ vào lòng và khen ngợi trẻ đã đến lớp với cô và các bạn. Trẻ cảm thấy ấm áp và hạnh phúc coi lớp như nhà mình.

Giờ trò chuyện sáng là cơ hội để cô và trẻ được thể hiện tình cảm và sự quan tâm đến nhau. Trẻ được chia sẻ với cô và bạn về bộ quần áo mới, về đồ chơi mới hay là một chuyến đi chơi cùng gia đình... Trẻ học cách quan sát để biết bạn nào chưa đến lớp, bạn nào nghỉ học và bạn nào mới đến lớp và thể hiện sự quan tâm, chia sẻ với bạn. Cô là người quan sát và cảm nhận được trong lớp trẻ nào đang gặp khó khăn để động viên trẻ trước cả lớp giúp trẻ tự tin hơn. Thông qua hoạt động này trẻ học được cách chia sẻ và quan tâm tới mọi người xung quanh.

Những nội dung giáo viên tổ chức cho trẻ khám phá đều xuất phát từ hứng thú, nhu cầu và năng lực của trẻ. Những nội dung đó phải thực sự có nhiều cơ hội để trẻ được trải nghiệm bằng nhiều giác quan giúp trẻ cảm nhận về sự vật, hiện tượng đầy đủ và chính xác nhất. Ví dụ: Khi cho trẻ quan sát con thỏ, trẻ được chơi với con thỏ từ 1-2 phút, sau đó từng trẻ sẽ nói về con thỏ theo cảm nhận của riêng mình. Trẻ được sờ để cảm nhận lông của thỏ mềm mượt như thế nào, trẻ được quan sát cấu tạo chân của thỏ và thỏ đi như thế nào, trẻ được làm thí nghiệm xem thỏ thích ăn gì..., trẻ được thể hiện tình cảm và sự chăm sóc yêu thương với con thỏ.

Nhà trường luôn coi trọng việc tổ chức Hoạt động vui chơi cho trẻ. Vì thông qua chơi trẻ sẽ học kiến thức, hình thành các kĩ năng và phát triển năng lực tốt nhất. Ví dụ: Khi tổ chức cho trẻ chơi trò chơi "cửa hàng bán hoa". Đầu tiên, giáo viên cùng với trẻ nói chuyện về cửa hàng bán hoa. Sau đó cô giáo tổ chức cho trẻ đi tham quan cửa hàng bán hoa (trước khi đi cô và trẻ thảo luận về những công việc chuẩn bị cho buổi tham quan và phân công người chuẩn bị. Giáo viên trao với phụ huynh về kế hoạch tham quan của trẻ để phụ huynh cùng tham gia). Đến cửa hàng hoa, trẻ được học cách chào hỏi bác bán hàng, được quan sát sự sắp xếp hoa, cách gói hoa, cách bán hoa, trẻ được tập gói hoa, trò chuyện với bác bán hoa và được mua hoa để mang về trang trí lớp hoặc tặng mẹ. Sau khi đi tham quan về, trẻ được kể và vẽ lại những gì trẻ đã quan sát. Trẻ được tự thoải thuận để lựa chọn vai chơi, trẻ tự tin thể hiện hành động chơi, cách chơi bằng kinh nghiệm của bản thân và trẻ quan sát được trong cuộc sống hàng ngày và buổi tham quan thực tế. Thông qua hoạt động vui chơi, các phẩm chất và năng lực của trẻ được phát triển, đặc biệt là kĩ năng xã hội.

Trong những giờ chơi ngoài trời, trẻ được tham gia các trò chơi vận động để phát triển thể chất và khám

phá thế giới tự nhiên quanh trẻ. Giáo viên là người quan sát và hướng dẫn trẻ thoải sức vui chơi và khám phá môi trường xung quanh bằng các giác quan của mình. Trẻ được nhìn, được sờ, được ngửi những bông hoa trong sân trường; trẻ được tạo ra những con vật hay những bức tranh từ những chiếc lá rụng dưới sân bằng chính sự tưởng tượng và sáng tạo của trẻ; trẻ được quan sát để cảm nhận sự kì diệu của các hiện tượng thời tiết: mây, mưa, gió, nắng qua đó trẻ tự rút ra những kiến thức và bài học cho bản thân là trời mưa thì sẽ bị ướt, trời nắng thì phải đeo kính và đội mũ, khi có gió mạnh là sắp có giông bão, khi có mây đen là trời sắp mưa...

Ăn là một nhu cầu thiết yếu của trẻ. Nhưng thực tế hiện nay, nhiều người lớn đang vô tình tạo áp lực cho trẻ khi ăn, vì việc cho trẻ ăn thường xuất phát từ ý muốn chủ quan của người lớn. Để thay đổi nhận thức của giáo viên và phụ huynh, nhà trường đã phối hợp với giảng viên và sinh viên Đan Mạch tổ chức Hội thảo: "Dinh dưỡng và cách cho trẻ ăn" tại Hội thảo, Lars Ask Røgilds giảng viên của trường Đại học UCZ Đan Mạch đã chia sẻ rằng: "*Đứa trẻ khi mới sinh ra đã biết khóc để đòi ăn và khi trẻ ăn no thì trẻ tự đẩy ra. Vậy tại sao khi trẻ lớn lên, người lớn lại cứ phải ép trẻ ăn theo ý của mình để trẻ cảm thấy căng thẳng và sợ hãi khi đến giờ ăn?*" Những nội dung và kinh nghiệm trao đổi tại Hội thảo, giúp giáo viên và phụ huynh nhận thức được người lớn nên tạo không khí ăn vui vẻ khi cho trẻ ăn. Trẻ được chia sẻ sở thích ăn uống của mình trước giờ ăn, trẻ được ăn theo nhu cầu, cô giáo và phụ huynh chỉ là người quan sát và hướng dẫn trẻ ăn. Với trẻ mẫu giáo nhỏ và mẫu giáo lớn giáo viên dạy trẻ tự lấy thức ăn theo nhu cầu và ăn hết không bỏ thừa. Những trẻ lười ăn, giáo viên lấy cho trẻ từng ít thức ăn một để trẻ không thấy áp lực phải ăn nhiều, khi trẻ ăn hết giáo viên khen ngợi trẻ và động viên trẻ có thể ăn thêm. Vì vậy trẻ cảm thấy thoải mái và ngon miệng hơn khi ăn.

Ở trong lớp, mỗi trẻ có đặc điểm tâm, sinh lí khác nhau, giáo viên phải nắm được đặc điểm và nhu cầu ngủ của từng trẻ. Giáo viên cho trẻ tham gia chuẩn bị chỗ ngủ, cho trẻ lựa chọn vị trí nằm và bạn nằm cạnh để trẻ dễ ngủ. Những trẻ khó ngủ, giáo viên thường cho trẻ nằm ở phía ngoài để không ảnh hưởng đến trẻ khác và giáo viên có thể mát xa, kể chuyện giúp trẻ dễ ngủ hơn. Khi trẻ ngủ, giáo viên phải thức để bao quát, chăm sóc giấc ngủ cho trẻ.

Tất cả các nội dung và phương pháp giáo dục trẻ của nhà trường đều được thống nhất với phụ huynh để chăm sóc - giáo dục trẻ tại nhà. Tuy nhiên nhiều phụ huynh vẫn nhận thức là con còn nhỏ, chưa có khả năng tự làm, nên làm hộ trẻ, không cho trẻ cơ hội

được làm, được trải nghiệm. Ở trường có những giáo viên mới thiếu kinh nghiệm trong quan sát trẻ, nên khi tổ chức hoạt động giáo dục thường tập trung cung cấp kiến thức, không quan tâm nhiều đến nhu cầu và hứng thú của trẻ. Điều đó cũng làm ảnh hưởng không nhỏ tới sự phát triển của trẻ.

2. Xuất phát từ nhận thức của bản thân về tầm quan trọng của việc giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” và mong muốn nhà trường ngày càng nâng cao chất lượng chăm sóc, giáo dục trẻ, chúng tôi đề xuất một số nội dung như sau:

2.1. Tăng cường bồi dưỡng nâng cao nhận thức cho giáo viên về quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” thông qua các hình thức:

- Ban giám hiệu nhà trường lên kế hoạch dự giờ và nhận xét rút kinh nghiệm cho giáo viên, đặc biệt là giáo viên mới theo quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” và phương pháp quan sát, hướng dẫn trẻ trong mọi hoạt động giúp giáo viên nhận thức đúng quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm”.

- Ban Giám hiệu nhà trường cần phối hợp với khoa Giáo dục mầm non bồi dưỡng cho giáo viên về lí thuyết và thực hành các nội dung chăm sóc - giáo dục trẻ theo quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm”.

- Các trường MNTH nên phối hợp tổ chức Hội thảo về “Chăm sóc - giáo dục lấy trẻ làm trung tâm” để nhiều giáo viên và phụ huynh tham gia, tạo điều kiện để giáo viên, phụ huynh được trình bày quan điểm của mình thông qua bài viết hoặc tiết dạy, giúp giáo viên và phụ huynh các trường có điều kiện nâng cao chuyên môn và học hỏi đồng nghiệp phụ huynh.

- Tạo điều kiện cho những giáo viên giỏi có nhiều kinh nghiệm tổ chức các hoạt động chăm sóc giáo dục theo hướng tiếp cận “Lấy trẻ làm trung tâm” để các giáo viên trẻ dự giờ và học tập (hoặc quay băng lại để nhiều giáo viên được xem và học tập).

- Giao quyền cho những giáo viên lâu năm có nhiều kinh nghiệm hỗ trợ và hướng dẫn giáo viên mới xây dựng kế hoạch, tổ chức hoạt động theo quan điểm “Lấy trẻ làm trung tâm”, qua đó tạo môi trường học tập và cùng tiến bộ.

- Hàng năm nhà trường nên tổ chức cho giáo viên tham quan các trường mầm non tiếp cận theo quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” ở trong nước và quốc tế để giao lưu và học tập.

2.2. Tuyên truyền, tư vấn cho phụ huynh nhận thức đúng quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” để chăm sóc, giáo dục trẻ ở nhà, cụ thể:

- Tăng cường tư vấn cho phụ huynh về quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm” qua trao đổi trực tiếp, họp phụ huynh, sổ liên lạc, website của trường, ...

- Nhà trường nên thành lập phòng tư vấn. Ban tư vấn là Ban Giám hiệu và các chuyên gia giáo dục mầm non có nhiều kinh nghiệm để tư vấn cho phụ huynh. Vì thực tế, có nhiều phụ huynh mong muốn được chuyên gia tư vấn về phương pháp chăm sóc, giáo dục con tại gia đình.

- Mời phụ huynh đến tham gia một số hoạt động chăm sóc - giáo dục trẻ của nhà trường, giúp phụ huynh hiểu con và tiếp thu các phương pháp để chăm sóc, giáo dục con tốt hơn. Đồng thời huy động được sự hỗ trợ của phụ huynh về tinh thần và vật chất để tạo điều kiện tốt nhất cho trẻ vui chơi và phát triển.

2.3. Tăng cường các điều kiện để nâng cao chất lượng chăm sóc - giáo dục trẻ:

- Nhà trường cần có lộ trình giảm số trẻ trên lớp, giúp giáo viên có điều kiện quan tâm đến từng trẻ và tạo nhiều cơ hội cho trẻ hoạt động.

- Phối hợp với Khoa Mĩ thuật Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương tạo điều kiện cho giáo viên và trẻ hoạt động tại phòng thực hành của Khoa Mĩ thuật. Giáo viên và trẻ có thêm điều kiện để thể hiện những ý tưởng nghệ thuật của mình, đồng thời các sản phẩm của trẻ cũng là nguồn tư liệu tốt cho giảng viên phục vụ công tác đào tạo sinh viên của Khoa Mĩ thuật.

Các nhà giáo dục đều cho rằng cách tiếp cận tốt nhất để giáo dục trẻ là lấy trẻ làm trung tâm và ứng dụng các phương pháp dạy học tích cực để thúc đẩy sự phát triển tính chủ động, khả năng tư duy phản biện và giải quyết vấn đề cho trẻ. Các cách tiếp cận tốt thường thể hiện tính tích hợp cao và kết nối việc học với thực tế đời sống của trẻ.

Với quan điểm giáo dục “lấy trẻ làm trung tâm”, những năm qua Trường MNTH Hoa Thủy Tiên luôn vận dụng phương pháp dạy học tích cực, tạo cơ hội cho trẻ học bằng nhiều cách khác nhau trong mọi hoạt động của trẻ. Trẻ chủ động tham gia các hoạt động vui chơi, khám phá, trải nghiệm cuộc sống theo phương châm “học mà chơi, chơi mà học”. □

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ GD-ĐT (2017). *Hướng dẫn thực hành áp dụng quan điểm giáo dục “Lấy trẻ làm trung tâm trong trường mầm non”*. NXB Giáo dục Việt Nam.

[2] Bộ GD-ĐT (2017). *Kế hoạch số 56/KH-BGDĐT ngày 25/01/2017 của Bộ GD-ĐT về triển khai chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2016-2020*.

[3] Bộ GD-ĐT (2013). *Công cụ phát triển giáo dục mầm non tại Việt Nam (EDI)*.

[4] Bộ GD-ĐT (2013). *Module quản lí 1 xây trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm (dành cho cán bộ quản lí) Dự án tăng cường khả năng sẵn sàng đi học cho trẻ mầm non*.